

Szeretem az állatokat. Azon a Földön élnek, mint mi emberek. Mégis úgy érzem, hogy más világ az övék, mely oly sok titkot rejt az ember számára. Éppen ezért, az állatbarát kutatók életük nagy részét arra áldozzák, hogy ezt a varázslatos világot minél közelebb hozzák hozzánk, emberekhez.

Kedvenc olvasmányaim közé tartoznak az állatokról szóló leírások, könyvek, enciklopédiák, folyóiratok. Szívesen nézem azokat a filmeket, amelyek az állatokat természetes élőhelyükön mutatják be.

Az elmúlt évben az emlősállatok kommunikációjáról írtam dolgozatot. Ezen belül részletesen foglalkoztam a kutya és az ember közötti kommunikációs lehetőségekkel. Vizsgáltam a beteg kutya és az állatorvos, a pásztorkutya és gazdája közötti kommunikációs lehetőségeket. E téren végeztem kísérleteket saját kutyámmal is. Tapasztalataim azt mutatták, hogy számos olyan tulajdonsággal bírnak ezek az állatok, melyekkel megkönnyíthetik embertársaink mindennapjait. Így terelődött figyelmem - a hagyományos értelemben vett munkakutyák mellett - a speciálisan képzett kutyákra. Ezért döntöttem úgy, hogy ebben az évben folytatom vizsgálódásaimat ez irányban.

1. A kutya

A kutya legrégebben házhoz szoktatott állat. Több mint 10000 éve él az ember környezetében. A ma élő kutyafajták őseit a farkasok, a sakálok, a vadkutyafajok között keresik. A ragadozó állatok családjába tartozik. Gerinces, emlősállat. A legtöbb kutyafaj hosszú lábú, egyenes testtartású állat. Erőteljes izomzata, hosszú farka van. Testét szőrbunda fedi. Erős állkapcsa, hosszúra nőtt szemfoga, tarajos felületű zápfoga van. Alul-felül, mindkét oldalon az első zápfogakból éles taréjú tépőfog alakult ki. Érzékszerveik, szaglásuk, látásuk igen fejlett. Évente általában egy alom kölyköt nevel fel. A kiskutyák vakon születnek. Anyjuk táplálja (szoptatja), gondozza őket.

Hazánkban, több mint 100 kutyafajt tartanak nyilván. Ősi magyar őrző és terelő ebek a komondor, a kuvasz, a puli és a vizsla. Életmódjuk -annak ellenére, hogy a ragadozók családjába tartozik- a ragadozó állatokéval összehasonlítva más. Ennek oka, az ember szociális, környezeti tényezőinek hatása. Rendkívül tanulékony, gyors, hűséges gazdájához, kiváló a szaglóképesége. Alkatuk és képességeik figyelembe vételével különböző, az ember munkáját segítő feladatok végrehajtására alkalmasak. Az ember életének számos területén, mint segítőtárs, mint védő- oltalmazó, mint barát van jelen.

Ahhoz, hogy ez a szoros kapcsolat kialakuljon, igen nagy szerepe van a kommunikációnak. A kutyák az ugatás mellett pofájuk, farkuk és testük más részeinek mozgásával is „beszélnek” egymással és embertársainkkal.

1. 1. A kutya és az ember közötti kommunikáció

A kutya és az ember kommunikációs viszonyában a beszéd csak egyoldalúan van jelen. Az ember feladata, hogy a kutya lehetőségeihez igazodó üzenetközvetítő „eszközt” találja meg. Ez lehet verbális és nem verbális kommunikáció, vagy mindkettő. Az ember beszél kutyájához, karjelzésekkel utasít, arcmimikájával fejezi ki tetszését, haragját. A kutya különböző testhelyzetekkel, nyüszítéssel válaszol. Az előző évi kutatásaim során bizonyosodtam meg e felől, amikor a saját kutyámmal kísérleteket végeztem., és interjút készítettem egy állatorvossal és egy pásztorral.

Dr. Sztancs László állatorvost arról kérdeztem, hogy egy beteg állattal milyen kommunikációs lehetősége van. Ő elmondta, hogy a kutyához óvatosan kell közeledni, közben beszélni kell hozzájuk, elhitetni vele, hogy segíteni akar az orvos. Kíváncsi voltam, hogy a pásztorokutyákat hogyan képezik ki a feladatok elvégzésére. Erről kérdeztem meg Vass Mihályt, egy régi pásztor embert. Elmondása szerint az idősebb, jó munkát végző puli segítségét veszi igénybe. A tanulatlan, fiatal állat követi az idősebb kutyát, közben figyeli a pásztor által adott jelzéseket. Sok gyakorlás után megismeri a jeleket, és önállóan is képes dolgozni. Egy váratlan esemény a legtöbb kutyát munkavégzés közben nem zavarja meg. Akad kivétel, de azt többé nem viszi nyáját őrizni, mert nem alkalmas a feladatra. A munkakutyák esetében a verbális kommunikáció is hatékonyan működhet. Például szóbeli dicséret, utasítás.

Saját megfigyeléseket is végeztem. Három helyszínen dolgoztam: a tyúkudvarban, a nyitott kapunál, a kapucsengőnél. Először utasításokat adtam, gesztikuláltam, arcmimikát alkalmaztam. Az állat reakcióiból következtettem a kommunikáció szintjére. Dicsértem, szidtam, simogattam. Minden helyszínen többször meg kellett ismételnem e tevékenységemet, hogy leszokjon a nem kívánatos cselekvésekről. A kutya viselkedésének megváltoztatásánál a verbális és nem verbális kommunikációt együtt alkalmaztam. A szóban, karjelzéssel,

arcminimikával közölt információkra különböző testhelyzetekkel, nyüszítéssel válaszolt, tehát verbálisan és nem verbálisan reagált.

Vizsgálódásaim során bebizonyosodott, hogy az ember kiválóan képes arra, hogy verbálisan és nem verbálisan jelzésértékű információkat adjon és fogadjon az állatokkal kapcsolatosan. Megbizonyosodtam arról is, hogy lehetséges változtatni az ösztönös viselkedési formákon, illetve betanult, automatizált cselekvéseket, cselekvési sorokat képesek megtanulni bizonyos állatfajok.

Már ekkor felvetődött bennem, hogy ebben az irányban fogom folytatni kutatásaimat a jövőben. Így terelődött figyelmem a speciálisan képzett kutyákra.

2. Problémafelvetés

A következő kérdések merült fel bennem a témával kapcsolatosan:

- Mely kutyafajok képezhetők?
- Milyen feladatok elvégzésére képesek?
- Kik képezhetnek ki kutyákat?
- Milyen feltételek mellett képezhetők ezek az állatok?
- Melyek azok a rétegcsoportok, akiknek segíthetnek a képzett kutyák?
- Mi az, az optimális életkor, amikor a kutya tanítását el lehet kezdeni?
- A kiképzett kutyák bárkitől elfogadnak utasítást, vagy csak a gazdájuk parancsát teljesítik?
- Munkavégzés közben tévedhet-e a kutya?

3. Hipotézis

Úgy gondolom, hogy a kutyák speciális kiképzését egészen fiatalon kell elkezdni. Szerintem a jól képzett kutya, hűséges alaptermészete miatt, leginkább gazdájától fogadja el az utasításokat. Azt feltételezem, hogy munkavégzés közben nem tévedhet, hisz a bajbajutottak segítségére képezték ki.

4. Munkakutyák kiképzése

4. 1. A mentőkutyák

Interjújt készítettem *Lehóczki Lászlóval, a Miskolci Spidel Mentőcsoport vezetőjével.*

Nagyon sokat olvastam, hallottam Mancsról, a mentő kutyáról. Talán nem is esek túlzásba, amikor azt mondom, hogy világhírnévre tett szert. Hiszen számos ország katasztrófa sújtotta területen segítette a mentőalakulatok munkáját. Ennek kapcsán néhány kérdés fogalmazódott meg bennem, amit szeretnék most Önnek feltenni, s természetesen választ kapni rá.

- Melyik az a kutyafaj, amelyik a legalkalmasabb erre a feladatra?

A mentő kutya kiképzésére általában minden kutyafaj alkalmas. A mi csoportunk a német juhászkutyát részesíti előnyben. Jók a fizikai adottságai, igen kifinomult a szaglásuk, kommunikációs képességük kiválóan fejleszthetők. A felsorolt adottságaikat, képességeiket figyelembe véve, nemcsak mentésre, hanem másfajta munkavégzésre, pl. drogkeresésre, nyomkövetésre(bűnüldözés) is rendkívül alkalmasak. Sokan csak egyszerűen külső megjelenésük, hűséges ragaszkodásuk, értelmet sugárzó tekintetük miatt házőrzőként tartják.

„Majd én mindentől megóvlak!”

- Hogyan képezik ki, milyen módszereket alkalmaznak a mentő kutya betanítása közben?

Az a jó, ha minél korábban (kb.8 hetes kor) kezdődik a kapcsolat kialakulása a kiképző és a kutya között. Ez azért is nagyon fontos, hogy van néhány hónapja arra a kiképzőnek, hogy felismerje a kutya adottságait, a külső ingerek hatására kialakult reflexeit, melynek ismeretében megkezdheti a speciális kiképzést.

„Majd én megkeresem”

Ebben az időszakban kell kialakítani egy olyan bensőséges kutya-ember kapcsolatot, amelyben érezze a kutya, hogy gazdájában teljes mértékben megbízhat.

„Mindent megteszek érted, mert tudom, hogy nem hagysz magamra”

Első és nagyon fontos az utazási szokások kialakulása. Utazótáskába tesszük a kölyökkutyát, s villamoson, autóbuszon, autóban utazgatunk vele. Majd pórázon vezetve tömegközlekedési eszközökön, utcán sétálva figyeljük a kutya alkalmazkodó képességét a járművekhez, a járókelőkhöz. Sok gyakorlás után, végül póráz nélkül utazgathatunk vele, sétálhatunk az utcán. Közben folyamatosan építjük azt a kapcsolatot, amely a szoros összetartozást, a feltétel nélküli bizalmat jelenti a kutya és kutyakiképzője között. A kommunikációs lehetőségek keresése, azok alkalmazása folyamatosan jelen kell, hogy legyen. Állandóan dicsérni, simogatással, arckifejezéssel el kell ismerni minden jó cselekedetet. A kutya farkcsóválással, arc mimikájával viszonzza az elismerést. Séta közben megtanulja, hogy szorosan gazdája mellett kell haladni, valamint azt a hívó hangjelzést is – ha véletlenül távolabb kerül -, arra figyelve, hamar visszataláljon. Közben ismerkedik a zajokkal, ami később munka közben természetes lesz számára, nem pedig zavaró tényező. Fontos a fegyelemre-nevelés. Ezt is egészen fiatal korban kell elkezdni, mert csak a jól felkészült, fegyelmezett kutyával lehet csapatmunkát végezni.

A kiskutyát hozzákötik a képzett, öreg kutyához. A kutyakiképző hangjelzéssel hívja. A kiskutya kénytelen az öreg kutyát követni. Majd a „fekszik” parancs elhangzása után a képzett kutya lefekszik, a kicsi sem tud tovább menni, kénytelen leülni, mert ha nem, akkor az idősebb morgással meg is fenyíti. A művelet többszöri megismétlése közben a kiskutya felfigyel a leadott jelzésekre, megtanulja azokat és a hozzájuk kapcsolódó cselekvéseket. Lassan automatizált cselekvéssé alakul számára. Egy-egy mentőkutya kiképzésére fordított idő függ attól is, hogy milyen tanulékony a kutya. A motorizált cselekvések sorának kialakítása a kezdeti időszakban (a képességek megfigyelése után) a játékoságon alapul- Természetes terepen, romos területen történik a kiképzés, mivel a majdani munkaterületük is hasonló lesz. Itt tanulják meg mindazokat a jelzésértékű információkat, automatizált cselekvéseket, amelyekre munkavégzés közben szükségük lesz. Az egész tanítás-tanulás folyamata alatt fontos a munkakutya és a kutyakiképző közötti jó munkakapcsolat egyre szorosabbá fűzése, a feltétel nélküli bizalom kialakítása. Egy-egy jól elvégzett feladat után jár az elismerés, dicséret, simogatás, jutalomfalat. Ez növeli a kutyában a bizalmat, a megbízhatóságot.

- Szeretném, ha elmondaná mindazokat a kommunikációs lehetőségeket, amelyek egy-egy mentési akcióban a mentő kutya és gazdája között zajlik! Itt konkrétan Önre és Mancsra gondoltam.

Mancs igen közel áll a szívemhez. Ő egy igazi kiváló képességekkel rendelkező „egyéniség”. Ő nem a kiképzőbázison, hanem lakótelepi lakásban él velem és a családommal. Ismerem minden rezdülését, „Ő” is az enyémet.

A mentő kutyákat általában 3 éves korban viszik ki először a katasztrófa helyszínére, ha folyamatos a tréning és biztonságosak a jelzései.

Mancs 1 éves volt, amikor az első bevetésen részt vett. Ennek a színhelye Egyiptom volt. A mentőkutya a test melegére érzékeny. Ennek alapján el tudja dönteni, hogy a romok alatt élők vagy halottak vannak. A katasztrófa helyszínén kutatva, ha olyan helyre érünk, ahol a romok alatt élő ember van, Mancs megáll ugat, „*Mutasd meg!*” parancsszóra kapar, nyüszít. Az ugatás erőssége mutatja a bajbajutottak távolságát. Ha halottakat talál, megáll, nyalogatja a száját, rázza a fejét, ásít.

Néha 15-20 m-re eltávolodik tőlem. Ilyenkor hangjelekkel hívom vissza. Ha nem válaszol, és nem jön vissza, halott embert talált. „*Adj hangot!*” utasításra vakkant. Ez után már hangjelekkel vissza tudom hívni. „*Mutasd az utat!*” utasításra elvezet arra a helyre, ahol az áldozat a romok alatt van. Azt, hogy hányan vannak elzárva a külvilágtól, azt nem tudja jelezni. Ahhoz, hogy ezeket a feladatokat a kutya el tudja végezni, el kell juttatni a kutyát a

katasztrófa színhelyére. Nagyon sokszor kell a kutyát hátizsákba tenni, gazdája hátára erősíteni. Meredek falon ereszkedik le vele, vagy drótkötélen csörlővel emelik fel, engedik le a mélybe őket. Van, amikor a mentő kutya magasban lévő keskeny párkányon, bizonytalan állványon, vízzel telt árkon, szűk folyosón jut el oda, ahol a bajbajutottak rekedtek. Ezeket a feladatokat a kutya csak akkor tudja teljesíteni, ha közte, és a gazdája között minden próbát kiálló mély kapcsolat alakult ki. A gazda feladata, hogy óvja meg a kutyát mentés közben a sérülésektől. A sikeres mentés után, pedig kijár az elismerés, a dicséret.

„Most a gazdid vigyáz rád”

- *Mancs hány bevetésen volt?*

Mancs, mint már mondtam, kiváló képességekkel és a munkaterületén igen nagy tudással és tapasztalattal rendelkező kutya. A fiatal mentő kutyák betanításánál is nagy segítséget nyújt. Ő maga 13 országban 2000 bevetésen vett részt igen eredményesen. Utolsó bevetési akciója decemberben volt, egy rendőrségi ügy kapcsán, amikor is egy kislányt talált meg.

- *Munka közben milyen arányban érvényesül a tanult, motorizált cselekvéssor és a vele született ösztön?*

A megfigyelt adottságokra, ösztönös viselkedésre építjük föl a képzést. Tehát a kutyában van egy alapérték, nevezzük ezt ösztönnek, és egy tanult, motorizált cselekvéssor. Ez a kettő munka közben 50-50 %-ban van jelen.

- *Csak az összeszokott csapat által közölt információkat veszi a mentő kutya, vagy elfogadja más emberektől is?*

Mentéskor fontos a csapatmunka, aminek az alapja a mentő kutya és gazdája között kialakult megrendíthetetlen bizalom. A kutya teljes mértékben csak gazdájában bíz meg. Tehát csak tőle fogad el utasításokat.

- *Mi az, ami zavarhatja a mentő kutyát munka közben?*

A jól kiképzett mentő kutyát gyakorlatilag nem zavarja meg semmi. Kiképzéskor hozzászoktattuk a zajokhoz, természetessé vált számára.

- *Az akciómentes napokon milyen a mentő kutya napirendje? Vannak-e tréninggyakorlatok?*

Ezekon a napokon csak fiatal kutyáknak van kiképzés, tréninggyakorlat.

- *Bevetéskor a csapatmunkában milyen arányú a munkavégzés?*

A közös munka- 60-70%-ban az ember és 30-40%-ban a mentő kutya teljesítménye arányában oszlik meg.

Köszönöm a beszélgetést.

4. 2. Vakvezető kutyák

A **Fehér Bot Alapítványon** keresztül kerültem kapcsolatba **Szakáll Zsombor** debreceni lakossal, aki 14 éves korában vesztette el látását, és vakvezető kutya segítségével közlekedik.

- *Önnel itt él a lakásban egy aranyos, kedves, békés természetű, képzett vakvezető kutya. Meséljen arról, mikor került Önhöz?*

Zsombor és Tirasz

A német juhászkutyám neve Tirasz, - a bibliai Jáfet legkisebb fiát hívták így. Három hónapos korától neveltem egy éves koráig. Akkor a Vakvezető Kutyakiképző Iskolába került, amely Magyarországon egyetlen helyen, Csepelen működik. A sikeres kiképzés után egy 2 hetes bentlakásos tanfolyamon kellett részt vennem a vakvezető kutyámmal együtt, melynek végén hatósági vizsgát kellett tennem, s csak azután hozhattam haza.

- *Hogyan alakult ki Ön és a kutyája között ez a bizalmas kapcsolat?*

Kölyök korában itt nevelkedett környezetemben, megszoktuk egymást. Innen került aztán az intézetbe, hogy elsajátítsa mindazokat az információkat, cselekvéssorozatokat, amelyekre egy vakvezető kutyának szüksége van. A kéthetes bentlakásos időszakban összeszoktunk. El kellett fogadtatni a kutyámmal, hogy most már én vagyok a gazda, nem pedig a kiképző. Eleinte akadtak közöttünk konfliktusok. Lassan, folyamatosan kialakult köztünk az igazi „főnök- beosztott” kapcsolat. Meg aztán minden időnként együtt töltjük éjjel-nappal. Nagyon összeszoktunk. Igényli a játékot, a dicséretet, a szeretetet, amit meg is kap tőlem. Ő az én igazi barátom, hűséges társam.

- *Mely kutyafaj alkalmas a kiképzésre? Mire és hogyan képezik ki őket?*

Vakvezető kutyának leginkább a németjuhász, a labrador retriever és a golden retriever felel

meg. Nagyon fontos, hogy a 3-4 hónapos kölykök nevelőszülőkhöz kerüljenek, és olyan környezetben nőjenek fel, ahol megszokják az embereket, a zajt, a forgalmat, a közlekedést, tehát a valós környezetet. Egyéves koruk előtt tesztelik a kutyusokat. A félős, ideges kutyák nem alkalmasak a kiképzésre.

A kiképzés első két hónapjában az engedelmisségi ismereteket tanítják meg a négylábú nebulóknak. Ide tartozik „a lábhoz, tovább-előre, jobbra, balra, fordulj, fekszik, ül, áll, ott maradsz” vezényszavak megismerése és a hozzájuk tartozó mozgások megtanulása. Ha a gazda jobbkezes, a kutya mindig a bal oldalán megy. A fordulj vezényszóra a kutya mindig a gazdája irányába fordulva csinálhatja meg a hátraarcot.

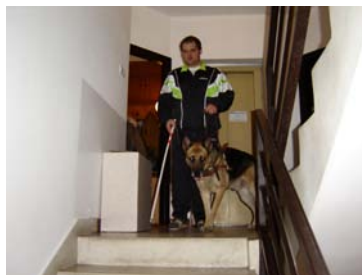
A tanulás második szakasza nehezebb, ami kb. 4-5 hónapig tart. Ez idő alatt a vakvezetői tudományt sajátítják el a kutyák. Csak olyan keskeny helyre mehetnek be, ahol gazdájával együtt elférnek, figyel arra és jelzi, ha fejmagasságban faág van. Vezényszóra megkeresi az ajtót, fejtartásával jelzi a kilincs helyét, megkeresi a lépcsőt, a villamosmegállót, amelynél mellső két lábával felugrik a megálló oszlopon található szemetes tartályra. Járműre való felszálláskor a kutya megy fel először, leszálláskor pedig a gazdája halad elöl, nehogy a kutya leugorva lerántsa. A vakvezető kutya arra van betanítva, hogy az autóbuzson a vezető mögötti üléshez vezesse gazdáját. Ha a nem látó ember számára ismeretlen szituáció adódik, akkor a kutyájának a „keress utat” vezényszót adja. Ilyenkor a kutya önállóan dönt. Minden szintbeli különbséget megállással jelez, és csak akkor mehet tovább, ha elhangzik a „tovább” vezényszó. Legnagyobb figyelmet az úttesten való átkelés követel. A kutya nem ismeri a jelzőlámpa színeit. A mozgások megfigyelése, a hangjelzések észlelése alapján megy át a túoldalra.

A vakvezető kutya úgy vezeti gazdáját, hogy a hám feszes, tehát a kutya húz, ez a biztonságos haladás lehetőségét jelenti. Ha a kutya veszélyt érez, keresztbe áll a gazdája előtt. Ha vezetés közben hibázik, akkor meg kell vele ismételtetni a feladatot. A vakvezető kutya feladata a vezetés, a gazdájáé pedig az irányítás. Tilos mozgólépcsőn kutyával utazni, mert ha csak egyszer is hibázik, könnyen a kutya lábába kerülhet.

Sikeres vizsga esetén a kutyakiképző segítségével ismeri meg gazdájának lakókörnyezetét. Legalább fél év kell ahhoz, hogy kölcsönösen megszokják, és megismerjék egymást. Ha a hám és a póráz lekerül róla, akkor ugyanolyan szabad és játékos, mint a többi kutya.

- Konkrétan Önnek miben segít Tirasz?

Debrecen belvárosában egy több szintes épület 3. emeletén lakom. 34 éves fiatal vagyok. Naponta teszek hosszabb sétát, meglátogatom a város különböző részein lakó barátaimat. Így naponta szüksége van a kutyámnak mindazokra az automatizált cselekvéssorok elvégzésére, amelyet az iskolában tanult. Persze nekem is az ehhez kapcsolódó utasítások, parancsok kiadására. A kutyám és köztem kialakult jó kapcsolatnak, kommunikációnak köszönhető, hogy balesetmentesen közlekedünk az utcán, a lépcsőházban.

„Vigyázz fordulunk!”

- *Ez a vakvezető kutya az Öné. Ismerik egymás rezdülését, azt is mondhatnám, olvasnak egymás gondolatában. Más valaki utasítását teljesítené? Pl. az enyémet?*

Röviden válaszolva, nem. A vakvezető kutya csak a gazda utasításait fogadja el. Azért van a képzést követően a 2 hetes összeszoktatási idő, hogy az újjgazda elfogadtatja a kutyával, hogy most már Ő a főnök, neki kell engedelmeskedni, nem pedig a kiképzőnek.

- *Van-e olyan dolog, körülmény, amitől fél a kutya, vagy ingerli őt?*

A dübörgő járművek hangos zajától megretten. Olyankor arrébb húz, igyekszik a járdának a fal felőli széléhez vezetni, s megáll.

Köszönöm a beszélgetést.

4. 3. Rendőr-kutyák

Következő beszélgető partnerem **Bucskó Attila** rendőr főtörzsőrmester, aki járőr-kutyavezető.

- *Milyen kutyával végzi mindennapi munkáját? Milyen a kapcsolatuk?*

Német juhászkutyám őrző-védő szolgálatra van kiképezve. Nagyon figyelmes, okos, szolgálatkész. Kölcsönös bizalomra épülő jó kapcsolat van köztünk. Tökéletesen védi biztonságomat munkavégzés közben. Tudom, hogy mindig számíthatok rá.

- *Melyik az a kutyafaj, amely legalkalmasabb a rendőr-kutya kiképzésére?*

Általában német juhászkutyát képeznek ki. Ma már nem kizárt más őrző-védő szolgálatra alkalmas kutyafaj kiképzése sem (pl. retriever).

- *Hol képezik ki és hogyan ezeket a rendőr-kutyákat?*

A rendőr-kutyákat az ORFK Dunakeszi Kutyavezető-képző Iskolában képezik ki. A kiképzésen a kutya gazdájával együtt vesz részt, mivel munkakapcsolatban van vele, s csak a gazdi parancsait teljesíti. A kiképzés egyben az összeszokás időszaka is. A kiképzésnek több fázisa van.

a. Első a fegyelmező gyakorlatok végzése, amivel a fegyelmet alakítják ki, ezek a következők:

- Pórázon vezetés
- Szabadon vezetés
- Fektetés
- Állítás
- Behívás
- Apportírozás(labdázás)
- Helybenmaradás
- Élelem megtagadása

Lábhoz!
Feküdj!
Állj!
Hozzám!

Maradj!
Fúj, rossz!

b. A következő fázis az ügyességi gyakorlatok végzése:

- Akadályugrás
- Árokugrás- Létrán járás
- Palánkmászás
- Járműre fel- és leugrás

c. Előzőek alapos begyakorlása után következnek az őrző-védő gyakorlatok.

- Támadás elhárítása- azonnal , vezényszó nélkül
- Menekülő lefogása- „Fogd, csibész!”
- Igazoltatás biztosítása
- Ruházat átvizsgálása
- Fogolykísérés
- Terepkutatás-„Fogd, csibész!”

A kiképzéskor és a munkavégzés során a kiképző/ kutya gazdája/ verbálisan és nem verbálisan /testbeszéddel/ közli az információkat a kutyával, amire az egy bizonyos cselekvéssel vagy cselekvéssorral válaszol. Fontos, hogy ezek az információközlések határozottak, egyértelműek és pontosak legyenek, mert csak így várható el a feladat pontos teljesítése.

- Milyen feladatok elvégzésére alkalmas egy jó képzett rendőr-kutya?

Mindazon feladatok elvégzésére, amit az őrző-védő gyakorlatok során megtanultak. Munka közben-támadás esetén, igazoltatásnál, ruházat átvizsgálásánál-éberem figyelni azt a személyt/személyeket/, akivel éppen dolgunk van, azok gyanús mozdulatára /pl. ütésre emeli kezét/ parancsszó nélkül támad, s ártatlanná teszi Őket /pl. földre teperi/.

„Nyugodtan végezheted munkádat én fedezlek”

- A kiképzés során a rendőrkutyák megtanulják a verbálisan és nem verbálisan közölt jelekre a megfelelő automatizált cselekvéssort. Mindenkitől elfogadják az utasításokat, s teljesítik a parancsokat vagy csak a gazdájával hajlandó együttműködni?

A kiképzésen a kutya a gazdájával együtt vesz részt, hogy alaposan összeszokjanak. Ez idő alatt bizalomra épülő szoros kapcsolat alakul ki köztük. Ez nagyon fontos, a mindennapi munkavégzés során. Ebből következik, hogy csak a gazdi utasításait hajtja végre.

- Munkaszüneti napokon vannak-e tréninggyakorlatok?

Naponta 1 órát tréningre, ápolásra kell fordítani. Oly annyira komolyan kell ezt venni, hogy ez az idő beszámít a szolgálati időbe. Ezen kívül e riport harmadik kérdésére adott válasz szempontjai szerint, évente újraminősítésen esnek át az őrző-védő kutyák. Kétévente pedig gazdájukkal együtt 2 hetes továbbképzésen vesznek részt a dunakeszi kiképzőbázison.

- Van-e olyan tényező, ami megzavarja az őrző-védő kutyát faladata teljesítése közben?

Általában, mint minden kutyát, a macska jelenléte zavarja. Sajnos előfordul, hogy a cica nyomába ered munkavégzése során.

Köszönöm a beszélgetést.

4. 4. Vadászkutyák

Geszteréd, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében lévő település. Itt él **Dám László**, aki kutyatenyésztő és vadászkutya kiképző. Német vizslákkal foglalkozik.

- Melyik a legalkalmasabb kutyafaj a vadászatra?

Több kutyafaj van, melynek adottságai megfelelnek a vadászat kiképzésére. Ha egy nemzetközi versenyt nézek, melyben tapasztalatom is van, a legtöbb vadászkutya a vizslák közül kerül ki. Én magam német vizslákat tenyészték és képezek ki.

A német vizsla és gazdája

- Milyen szempontok szerint válasszák ki a legalkalmasabbakat?

Már kiválasztáskor figyeljük a kutya belső adottságait. Nagyon fontos, hogy ne legyen agresszív alaptermészetű. Mentálisan, idegileg, fizikálisan, alkalmasnak kell lenni a kutyának ahhoz, hogy képezhető legyen.

- Hogyan, milyen lépésekben történik a képzés?

Egy jól képzett, versenyképes vadászkutya kiképzése 3-3 és fél évet vesz igénybe. Hét fokozatú vizsgán kell megfelelnie:

1. Képességvizsga

9hónap felett, másfél éves korig megfigyelik adottságait, veleszületett képességeit, ösztöneit.

2. Őszi tenyészvizsga

Alapvető képzettséget sajátítatnak el a kutyával. Ezek a következők: fegyelmezettség, vezethetőség, vadat kereső, vadat találni akaró, vadat elhozó, vadat csapázó szárazon/ 150 m-re elhúznak tőle egy vadat, s azt meg kell találnia/, vadat csapázó vízen/ kacsát beúsztatnak kb. 150m-re a parttól, s azt ki kell hoznia/.

Az utóbbi kettőnél nagyon fontos a szaginformáció, más néven spur, aminek birtokában tudja a feladatát teljesíteni.

3. Minden es vizslavizsga

Az előzőek teljesítése, plusz: a feltétlen elhozásnál/ nem kap parancsot/ két különböző vadat kell előhoznia, természetesen egymás után. Vércsapa munka/ vérnyomot követ/. Dúvad csapázás/ róka, macska/. A fent felsoroltak 24 órás szagminta után 500m-res körzetben belül kell teljesíteni.

4. Nehezített vércsapa

36-48 órás vérnyomot kell követni 1000m-es körzetben.

5. Dúvad fojtás

Meg kell tanulnia, hogy egy élő sebzett, vagy nem sebzett dúvadat parancs nélkül öljön meg.

6. IKP- fiatal vizslák világtalálkozója

Ezt az eseményt általában Európában rendezik meg. Legutóbb Franciaországban volt.

7. Dr. Kleman-Csúcs Mesterek Tornája

Erre a találkozóra mehet az a kutya, aki a fentieket kiválóan teljesítette, küllemileg tenyészhető minősítése van.

- *Milyen kommunikációs lehetőségek vannak a kiképzés során?*

A parancsnak három típusa van:

- *kézzel – testbeszéd / kézfej, karmozdulatok/*
- *hang – verbális utasítás / pl. Feküdj!/*
- *sípjel*

Egy-egy sikeresen végzett feladat után nem csak kiképzéskor, hanem munka közben is / vadászaton/ kijár a kutyának a dicséret. A vadászakutyánál a szóbeli dicséretet és a simogatást alkalmazzuk. Mellőzzük a finom falatokat. A helytelen cselekedetért büntetés jár. Ilyenkor a kutya nyakába a bőr felé álló szöges nyakörvet csatolunk fel. Ez a bőr idegeire gyakorol nyomást, nem sérti fel a bőrt. Néha a vessző is előkerül. A kemény kiképzéshez ez is hozzátartozik.

-*Mikor vehet részt a kiképzett kutya a vadászaton?*

Ha a vadászathoz szükséges információkat / a kiképzés 1-5. fokozatában leírtakat/ megszerzi, megtanulja, begyakorolja, részt vehet a vadászaton.

- *A képzett vadászakutya mindenkitől elfogadja a parancsot, vagy csak a gazdájától?*

A képzés ideje alatt velem van munkakapcsolatban a kutya. Én vagyok a gazda, ő a beosztott. Csak az én parancsaimat teljesíti. Ha képzés után átadom új gazdájának, Ő fog róla gondoskodni/ eteti, gondozza/. Így lassan kialakul egy főnök - beosztott kapcsolat. Ettől fogva csak a gazdája parancsait hajtja végre és másét nem.

- *Megtörténhet-e, hogy egy jól képzett vadász kutya eltér feladatától vadászat közben?*

Ez gyakorlatilag ki van zárva, hiszen kemény kiképzést kap.

Köszönöm a beszélgetést.

4. 5. Az interjúk tapasztalatai

Nagyon érdekesnek találtam, hogy ugyanazt a kutyafajtát / német juhász/, belső adottságaikat megfigyelve és azt tovább fejlesztve az élet számos területén különböző feladatok elvégzésére ki lehet képezni. Az egyik szelíd lesz, mint a bárány, menti az embereket / mentő kutya/, vigyáz rájuk, védi épségüket /vakvezető kutya/. A másik véglet, üldözi, elfogja a bűnözőt, támadja az agresszívan fellépőt / rendőrakutya/.

Azt tapasztaltam, hogy a kiképzés hatékonyságát erősen befolyásolja a fajtán belül is a megfelelő adottságokkal rendelkező kutya kiválasztása, a kommunikációs eszközök széles alkalmazása, a célnak megfelelő tréninggyakorlatok összeállítása és begyakorlása, s nem utolsósorban a kutyakiképző és kutya közötti bizalomra épülő kapcsolat kialakítása, valamint a jól végzett feladat jutalmazása.

Sajnáltam a német vizslát a szöges nyakörv láttán és a vesszővel verés hallatán. Én ezt úgy ítélem meg, hogy nem humánus eljárás, még akkor sem, ha állatról van szó.

5. Saját élmény egy-egy interjú, akció során

5. 1. Mentőkutya

Lehóczki Lászlóval és Radarral, a fiatal mentő kutyával a kiképző terepre mentünk. Ott saját magam is meggyőződhettem arról, hogy a kiképzés során milyen kemény munkát végez a kutya és gazdája, a kommunikációs lehetőségeknek milyen széles skálája működik ember-állat között.

Elbújtam Radar elöl. Egy bokor mögé kucorodtam le. Elhangzott az utasítás, „Keress a személyt!” Radar szaglászva megtalált, megállt mellettem. „Mutasd meg!” vezényszóra gyöngéden rám tette a lábát, kaparást imitálva simogatott, „Hol van, a személy?” kérdésre kettőt ugatott.

„Megtaláltam”

Aztán itt bemutatták azt is, hogyan képezik ki szűk folyosón való átbújásra, ingatag eszközön (libikókán) való áthaladásra, magas akadály átugrására. Ha véletlenül eltér a feladat elvégzésétől „Mit csinálsz?” kérdésre a kutya – úgy is mondhatnám, összeszedte magát-, újra hozzálátott a feladat teljesítéséhez.

Természetesen minden jól végzett munka után kijárt neki a dicséret, a jutalom falat, amit a megszokott módon minden esetben megköszönt.

Rövidke kis bemutató után még hosszasan beszélgettünk, főleg Mancsról, aki olyan barátságos és sugárzik róla az emberszeretet. Bevallom, nem kis büszkeséggel töltött el az, az érzés, amikor simogattam azt a mentő kutyát, akinek életében szobrot állítottak világhírnevet hozó teljesítményéért. .

Eljött a búcsú pillanata. „Köszönj!” utasításra Mancs kettőt vakkantott.

Induláskor integettünk Mancs újra kettőt vakkantott. Köszönni is tud! „Hajrá Mancs! Büszkék vagyunk rád!”

5. 2. Vakvezető kutya

Megkértem Zsombort, hogy mindarról, amit elmesélt nekem, adjon egy kis ízelítőt a gyakorlatban. Rátette a kutyájára a hámot és a pórázt. Kimentünk a lépcsőházba. Bámulatos, hogy milyen összhangban voltak egymással. A kutya jelezte a lépcsőt, a pihenőt, a fordulás irányát. A teljes lényével odafigyelt gazdájára, vette annak minden utasítását, és pontosan végre is hajtotta. Tökéletes volt köztük a kommunikáció.

Hármasban indultunk sétára

5. 3. Rendőr kutya

Bucskó Attila rendőr főtörzsőrmester és Nec (a rendőr kutya) szolgálatba indult. Én is elkísértem őket. A kutya szájkosarat viselt. Erre szükség van, magyarázta a főtörzsőrmester, mert különben támadás esetén harapna, de ha helyzet megköveteli, akkor levesszük róla. Nec éberen figyelte gazdája minden mozdulatát. Igazoltatásnál storosan mellette állt. Jelenléte biztóságot és nyugalmat teremtett a munkáját végző rendőr körül. Mellette állva úgy éreztem, hogy senki és semmi nem árthat nekünk.

„Na, indulhatunk”

5. 4. Vadászkutya

Geszteréden, ahol a vadász kutya kiképzéséről szóló interjút készítettem, a tenyészet neve: KENEL AranySzabja- Földi. Meglepődtem, mert a szablya szót ly-vel írjuk. Szóvá is tettem, hogy miért j-vel írják. Elmesélték, hogy az ásátások során honfoglalás kori régészeti leletek kerültek elő, s az egyikén ez a felirat volt látható. Erről kapta a nevét a tenyészet. Ezt a bizonyos fegyvert Budapesten a Hadtörténeti Múzeumban őrzik.

Azt a német vizslát, amellyel néhány alapvető tréninggyakorlatot próbáltam elvégeztetni a kutyakiképző segítségével AranySzabja- Földi Lord- nak hívták. Egyszerűen csak Lord névre hallgatott.

Képek

Kutató munkám összeggése

Kutató munkám során nagyon sok, számomra eddig hihetetlennek tűnő, érdekes dolgokat fedeztem fel. Nem gondoltam, hogy ugyanahhoz a fajhoz tartozó kutyát(német juhász) megfelelő képzés után, az élet számos területén az ember segítőtársaként lehet „ szolgálatba” állítani. A munkakutyák kiképzésekor alkalmazott módszerek rendkívül gazdagok és célirányosak.

A feltett kérdéseimre a választ megkaptam. A feltételezéseim jónak bizonyultak, mely szerint a munkakutyákat a célnak megfelelően speciális képzésben részesítik, melyet fiatalon kell elkezdni.

Munkavégzés közben nem tévedhet. Munkavégzés közben csak a gazda parancsait teljesíti. Az utóbbi megállapításakor a hipotézisem felállításánál nem számítottam a gazdaváltással. A választ erre is megkaptam kutatásaim során. Azért van a bentlakásos tanfolyam (vakvezető kutya) , a kutya gazdájával együtt vesz részt a kiképzésen(rendőrkutya, mentő kutya), a képzés utáni összeszoktatás (vadász kutya) , hogy az új gazda- kutya viszony kialakuljon. Kezdeti nehézségek után a „ főnök- beosztott” szerep tökéletesen működik.

Irodalom

David Aldeton: . (1995)Kutyák, Panem Grafo, Budapest

Bíró Andor: (2002)Régi magyar kutyafajták, Mezőgazda, Budapest.

Ferencsik Erzsébet-Raács Judit: (1993)Kommunikáció szóban és írásban. Korona.

Fogle, Bruce: (1996)A kutyakiképzés nagy kézikönyve, SubRosa Kiadó, Budapest.

Gácsi Márta- Ferenczy Tamás: (1994) Kutyaiskola, SubRosa Kiadó

Hans- Günter Hertrik: (1998)Játszunk a kutyánkkal, Holló és Társa, Budapest.

Ann Kramer főszerkesztő: (1997) Képes gyermekenciklopédia, Park Könyvkiadó, Budapest.

Mary Ling: (2000)Csudálatos kutyák, rókák farkasok, Park kiadó.

Dr. Major Klára szerkesztő: (1975)A világ és az ember, Móra Könyvkiadó, Budapest.

Pogány Zoltán igazgató: Barátaink a kutyák 1000 képen, Nyomtatta és kötötte a Kaposvári Nyomda Kft.

Veress István felelős szerkesztő: (2002)Kutya enciklopédia, Urbis Könyvkiadó , Budapest.

Internet: [www. Etologia. Hu.](http://www.Etologia.Hu)

[www. Spider112. hu](http://www.Spider112.hu)